

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Izhaja vsako sredo.
Cena: Letno Din 32.—, polletno Din 16.—, četrtletno Din 9.—, inozemstvo Din 64.—. — Poštino-čekovni račun 10.603.

Uredništvo in upravništvo: Maribor, Koroška cesta 5

Telefon interurban 113.

Cena inseratov: celo stran Din 2000.—, pol strani Din 1000.—, četrti strani Din 500.—, 1/8 strani Din 250.—, 1/16 str. Din 125.—. Mali oglasi vsaka beseda Din 1.20.

Kresovi goré!

(Jezernik Baltazar, kmet v Št. Ilju pri Velenju.)

Ko so bili v nevarnosti nekda naši domovi in naša rojstna gruda, so zažigali naši pradedje kresove, ki so glasno klicali na obrambo domovja. Oznanjali so ti kresovi od sela do sela pretečo nevarnost. Tudi danes preti našemu kmetijstvu, posebno srednjemu in malemu kmetovalcu, težka, negotova usoda. Velika razlika med cenami, po katerih kupujemo in prodajamo, to je za nas zelo težak udar, kojega ne bomo mogli vzdržati dolgo. In to navzlic vsem našim naporom. Z velikim trudom in znojem pridelamo nekaj; v nekaterih letih zelo malo, še za živež ne. Kadar pa si kaj takorekoč odtrgamo od ust, moramo dati po sramotni ceni. Vsi kupci naših pridelkov se izgovarjajo le na velike svoje stroške: razne takse, trošarine, obdačbe itd. Tako se vse to zvali na naša ramena. Ako pa gremo v trgovino po potrebno obleko in druge reči, se zopet trgovec izgovarja: od tega je toliko carine in našteva od železa toliko, od blaga toliko. Ko bi tega ne bilo, bi vam dal ceneje.

Z novimi zakoni so prišla nova bremena, n. pr. na občine, šolske odbore in s tem tudi na nas. In vse to nam dela velike skrbi za sedaj in za bodočnost. Vsi drugi stanovi so na boljšem kot je naš kmetijski stan. Državni uslužbenci n. pr. imajo gotove mesečne plače, pokojnine, celo razne nagrade in gotove delovne ure. Lahko si po tem uravnajo svoje življenje in še pridejo na svoj račun. Vemo, da so obdačeni, vedo pa koliko zaslužijo in koliko je odbitkov. Pri kmetijskem stanu je ravno narobe. To vemo, koliko bo stroškov z obdelovanjem in z davki, negotovi pa smo v svojih upih in nadah na pridelke in njihove cene. Delamo in trpimo od zore do mraka, dvanajst do šestnajst ur in še več. Dan za dnevom

kakor stroj. In to skozi celo leto. In ob koncu leta, kaj smo zaslužili? Dolg, to je naša nagrada. Zato naši ljudje, bratje in naše sestre, zapuščajo svoje domove. Z žalostjo in bridkostjo, ker zemlja naša, prepojena z našim trpljenjem in znojem, ni več naša mati, ampak mačeha.

Naš kmetijski stan je zvest in udan državi in kralju. Veseli se napredka naše mile Jugoslavije, zaskeli ga vsaka še tako majhna nezgoda, zadana naši domovini. Misli in čuti s kmetijskim srcem tiho, samozavestno in z ljubeznijo za našo državo. Zato pozivam vsa oblastva: razmišljajte in podprite nas! Kresovi so zagoreli, ker smo preobloženi; domovi naši usihaajo in ž njimi gruda umira. In vi vsi, ki vam je tekla zibelka v kmetijskih domovih, ti naše izobraženstvo, ki si živ, zelen list naših gorá, cvet naših domov, ne zabite, kako lepa je ona narodna pesem: tam so me zibali mamica moja! Gotovo še

V NAŠI DRŽAVI.

Velikčasne svečanosti v Beogradu. Smo že omenili, da se bo vršila 6. septembra v Beogradu posebno slovesna zamenjava starih polkovnih zastav z novimi. Ob tej priliki je bilo zbrano v naši prestolici zelo veliko oficirjev in tudi civilnih dostojanstvenikov. Ministrski predsednik general Živkovič je poklical k sebi vse bane z bankimi svetniki, da se je porazgovoril o potrebah ter težnjah posameznih banovin in se spoznal osebno s posameznimi bankimi svetniki. Posebno dolgo in iskreno je bil gospod predsednik v razgovoru z zastopniki naše dravske banovine, ki so mu natančno očrtali gospodarski položaj v Sloveniji. Bankim svetnikom na čast je bila prirejena od ministrskega predsednika v domu kraljeve garde na Topčideru velika

imate gorke spomine na življenje in trpljenje kmetijskih ljudi.

Kresovi goré pa tudi nam, dragi mi tovariši! Opominjajo nas glasno, da ne zamujamo časa. Živimo v dvajsetem stoletju, v času boja med stanovi za obstanek. Tok časa gre naglo mimo nas, to občutimo vsi. Oživimo, okrepiamo stanovsko zavednost od vasi do vasi, do slehernega doma. Spoznajmo, da smo tudi mi enako vreden stan s drugimi. S pridnostjo in zaupanjem v lepšo bodočnost na delo! V združenju je moč. Zato, dragi mi tovariši sotrpini, vsi se oklenimo in strnimo v našo stanovsko strok. organizacijo Kmetijsko zvezo, ki bo nositeljica in čuvarica naših idej. Brez stanovske organizacije ni in ne more biti življenja za nas. Nepozabni goriški slavček Gregorčič je zapel v pesmi: kakor seme jo vrzite, po dole in po brege! Naj nam bodo te besede naše geslo, da našo misel zavednosti poneseemo, zasejemo, negujemo z nesebičnostjo, ker brez setve ni žetve. Z besedami pesnikovimi ponavljam: bratje, v roke si sezimo! In v duhu Slomškovem, po njegovih vzorih na delo, na plan, dokler je še dan!

*

pogostitev, na kateri so bile izrečene prisrčne zdravice!

Delavski svetl. V ministrstvu za socialno politiko izdelujejo načrt zakona o delavskih svetih pri bankih upravah.

Trgovinska pogajanja med našo državo in Avstrijo, ki so se razbila, se bodo nadaljevala decembra 1930.

V DRUGIH DRŽAVAH.

Novo vodstvo v avstrijskem Heimwehru. Za voditelja avstrijske mogočne bojne organizacije »Heimwehr« je bil izvoljen te dni 31 letni knez Starhemberg. Oba dosedajna voditelja dr. Steidle in Pfrimer sta bila na seji zveznega vodstva v Schladmingu odslavljeni.

Otvoritev manjšinskega kongresa. Pred letošnjim zasedanjem Društva narodov je bil 3. septembra v Ženevi odprt šesti kongres evropskih narodnih manjšin, ki je bil odprt z na-

govorom predsednika tržaškega Slovence dr. Wilfana. Že pri otvoritveni seji tega kongresa se je ugotovilo, da ne leži rešilno sredstvo za mir Evrope v tem, da se zamolči vprašanje manjšin, temveč edino v tem, da se o manjšinah obravnava resno. Že je minul čas, da bi se rešilo to vprašanje s tem, da bi večinski narod kar meni in tebi nič vsrkal vase manjšine. Pot do rešitve evropskih težkoč je danes iskati v tem, da se narodnosti spoštujejo med seboj.

Začetki vstaje v Maroku. Maroko v severni Afriki, ki je francosko španska kolonija, nam je znan iz hudega upora, katerega je vodil pred leti od Francozov ujeti in iz domovine prognani Abd-el-Krim. V Maroku so pričeli zopet hudi in krvavi spopadi med francoskimi četami in domačimi vstaji.

Argentina se punta. V Argentini sta podala ostavko radi naraščajočega revolucionarnega pokreta in nezanesljivosti vojske predsednik in vojni minister.

V Rusiji razkrivajo protisovjetsko zaroto. V Rusiji so odkrili veliko protisovjetsko zaroto, ki je imela cilj, zrušiti komunistično vlado in oklicati kapitalistično diktaturo. Dosedaj je bilo zaprtih že mnogo oseb in med temi precej gospodarskih strokovnjakov — sovjetov. Pričakovati je nadaljnih aretacij, ker je razpredena zarotniška organizacija po celi Rusiji. Sovjeti so se te najnovejše organizacije tako prestrašili, da so izdali na narod proglas, v katerem povdarjajo, da je izvedba petletnega gospodarskega načrta ogrožena, ako sovjeti ne bodo dovolj odporni napram protirevolucionarjem.

Iz nemirne Indije. Pogajanja za mir v Indiji, ki so se vodila med zaprtim Ghandijem in angleškim podkraljem v Indiji, so se razbila. V zadnjem času je prišlo do večjega oboroženega upora kmetov proti vladi v Islampurju v satarskem okraju.

Gospodinja, ali se Vam rado trga perilo? Ali veste, da je temu največkrat krivo napačno pranje. Ako boste prali s terpentinovim milom »Gazela« Vaše perilo ne bo trpelo, vkljub temu bo pa snažno belo.

FANTOVSKI TABOR PRI VELIKI NEDELJI 14. septembra 1930.

Sporod: ob 8. uri prosvetni tečaj, ob pol 10. uri blagoslovitev novih slik v cerkvi, pridiga in sveta maša presvetlega pomožnega škofa dr. I. Tomažiča. Nato fantovski tabor pred cerkvijo. Govori dr. Jeraj »Slomšek in naša mladina«, dr. Vatovec »Novi čas, nova mladina«, pozdravni govori fantov iz posameznih župnij in pesem »Povsod Bog«. Popoldne ob treh v novo preslikani cerkvi cerkveni koncert pevskega zbora mariborske stolne župnije pod vodstvom g. J. Gašpariča s sodelovanjem vojaške godbe.

Mladina Dravskega polja in Slovenskih goric je pokazala svoje navdušenje za katoliške in slovenske fantovske vzore na lepih taborih pri Sv. Lovrencu in Treh Kraljih. Pri Veliki Nedelji pa pridemo skupaj fantje iz Priekije. S polnoštevilno udeležbo posvedočimo, da smo vedno prvi v boju za vero in narod! Naš skupni fantovski znak je rožmarin in blinček.

Kmečka zveza tolmači želje kmečkega ljudstva.

Zastopniki Kmečke zveze iz posameznih okrajev nekdanje mariborske oblasti so se zbrali proti koncu avgusta v Mariboru, da se porazgovorijo o zadevah našega kmečkega ljudstva. Ugotovili so bremena in stiske kmečkega stanu ter se dogovorili med seboj o tem, kako bi se v sedanjih razmerah dalo našemu kmetijstvu pomagati. Na osnovi teh poročil, nasvetov in zahtev je načelstvo Kmečke zveze po svojem načelniku Ivanu Šerbinsku izročilo banu dravske banovine spomenico o željah našega kmečkega ljudstva s prošnjo, naj blagovoli tiste zadeve, zahteve in želje, kojih rešitev, odnosno zadovoljitev ne spada v njegovo pristojnost, s priporočilom poslati vladi v Beograd. Iz te spomenice povzamemo njene bistvene točke.

Občine.

Določilo zakona o narodnih šolah, ki nalaga kmečkim občinam obveznost dajati učiteljem stanovanje, odnosno stanarino ter kurive, pomeni 50 do 100 odstotno, ponekod še večje povišanje dosedanjih njihovih proračunov. Tega bremena kmečke občine zmagovati ne morejo; saj že mnoge občine dosedanjih šolskih dajatev niso imele s čim kriti. Ako se vztraja na tem, da se zakonsko določilo glede novih šolskih dajatev občin izvršuje, se morajo občine ali do glave zadolžiti in same sebe uničiti ali pa svoje občane pognati na boben.

Prosimo, da se ta obveznost, kakor tudi nagrade veroučiteljem zopet sname z ramen kmečkih občin.

Združitev občin. Naše občine so produkt domačih razmer, svojstvene tvorbe slovenskega ljudstva, v davni nastale iz gospodarskih, političnih in soci-

jalnih potreb njegovih ter skozi stoletja naše narodne trdnjave proti tuje-rodnemu osvojevalcu.

Zato naj se spremembe v obsegu občin izvršijo le, kjer to zahtevajo krajevne potrebe in v kolikor dopuščajo krajevne možnosti. Zlasti naj se za obseg občin ne utrdi določeno število prebivalcev, ampak naj se upoštevajo krajevne razmere. Če so velike občine prikladne za strnjena, tisoč ali več stanovalcev brojena ljudska naselja: v Sloveniji po večini takih velikih naselij ni, temveč je veliko, a manjših vasi ter razkrojene hiše s posestvi. Njih združitve v več tisoč prebivalcev obsegajočo občino bi pomenilo velikanske nepravilike za prebivalstvo in za občinsko poslovanje ter znatno podražitev občinske uprave. Velike občine zahtevajo uradniški aparat, ki nujno povečuje upravne stroške, dočim sedanje male in srednje občine izhajajo s primeroma zelo majhnimi upravnimi izdatki, znašajočimi 5 do 15% njihovih dohodkov. Razum tega manjše občine med prebivalstvom vzbujajo več zanimanja za javne zadeve, pritegajo več državljanov k javnemu delu ter jih potom občinske edinice vzgajajo za najvišjo, državno skupnost in njene interese.

Krajevnim razmeram v Sloveniji najbolj odgovarja sedanja izbrušena in zelo praktična cerkvena razdelitev po župnijah ki bi bila najholjša osnova tudi za ureditev občin. Zato predlagamo: **Obseg občin naj se v splošnem krije z obsegom župnij**, pri velikih župnijah bi mogla razdelitev na več občin ostati. Taka ureditev bi bila najpripravnejša za prebivalstvo, najlažja za poslovanje pa tudi najcenejša.

(Dalje prihodnjič.)

Verske razmere med ogrskimi Slovenci.

Ogrski Slovenci pod pokristjanjenimi Madjari.

Ob koncu desetega stoletja se je izvršil na Ogrskem oni veliki prevrat, ki je ropazeljni in bojeviti pastirski narod Madjarov počasi izpremenil v mirne poljedelce s stalnimi naselbinami.

Ta prevrat je v zvezi s pokristjanjenjem Madjarov. Prvi ogrski knez, ki je bil naklonjen krščanski veri, je bil Gejza. Imel je za ženo poljsko knežno Sarolto, ki je bila kristjana in je tudi na svojega moža vplivala blažilno. Njegov sin Štefan (1000—1037) je preosnoval svojo državo na krščanski podlagi po evropskem vzgledu in se trudil, da ji pridobi vse dobrrote zapadne kulture. Preje so bili razdeljeni Madjari v

razna plemena, katerim so načelovali posamezni glavari iz uglednih družin, kjer je bila ta čast dedna. Kralj Štefan pa je razdelil Ogrsko v velike županije (komitate), katerim je postavil po slovanskem vzgledu na čelo župane (madjarsko: ispan, nemško: Gespan), ki so opravljali sodne, vojaške in civilne zadeve. Slovenci so bili prideleni zlasti salajski (Szala, ob reki enakega imena) in železni županiji (Vas), kjer so prebivali v večjih množinah.

Posebno je skrbel kralj Štefan za razširjanje krščanstva v svoji deželi. Ustanovil je celo vrsto škofij in samostanov, ki so postali važna duhovna središča. Po njegovih stopinjah so hodili tudi drugi ogrski kralji in se trudili, da so naselili take ređe, ki so se pečali s poljedelstvom in dvignili materijelno in duševno kulturo. Zato nahajamo na zapadnem Ogrskem zelo pogosto benediktinske samostane in cistercijske samostane. Da se vpelje redno dušno pastirstvo, je ukazal kralj Štefan, naj sezida deset vasi skupaj eno župno cerkev, kateri naj darujejo dve zemljišči, dva hlapca, voz s ko-